

Література.

1. Княжанський В.Тінь перемогла // День. – 2009. – №46 (2966). –19 березня.
2. http://www.niss.gov.ua/book/tyn_ekon/peredmov.htm
3. Білоусова Н. Чи надозжене «тінь» податкова амністія?/ Н Білоусова // Щоденна всеукраїнська газета «День». №32. – від 24.02.2010, С.5
4. Тютюнникова С.В. Формування доходів населення в умовах ринкової трансформації / С.В.Тютюнникова. – Х.: Основа, 1999. – 273 с. С. 173-174.
5. Ментальний чинник у сфері праці: проблеми теорії та практики / Д.П.Богиня, М.В.Семикіна; Передмова І.Ф.Кураса. – К.: «Шторм», 2003. – 82 с. С. 314.
6. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економіки праці: Навч. посіб. – 2-ге вид., стер. / Д.П.Богиня, О.А.Грішнова. – К.: Знання-Прес, 2001. – 313 с. С. 237

УПРАВЛІННЯ ФАКТОРАМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОДУКТИВНОЇ ПРАЦІ

***ЯРОВА В.В., К.Е.Н.,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА***

На будь-якому етапі розвитку суспільства успіх спонукання людини до продуктивної праці завжди визначався і визначається ступенем відповідності методів мотивації змісту актуальних потреб, інтересів і ціннісних орієнтацій працівника. На сьогодні ми маємо їх неадекватність – методи мотивації не спрацьовують, виникає відчуження працівника від процесу праці, відбувається втрата інтересу працівника до трудової діяльності. Явище відчуження працівника від ефективної праці стало масовим, тому ми маємо кризу у сфері праці.

У «Глобальній доповіді про заробітну плату за 2009 рік» (МОП) наголошується на тому, що «триваюче зниження заробітної плати породжує реальні сумніви стосовно реальних масштабів економічного оздоровлення, призводить до скорочення так необхідного економіці попиту й підриває загальний рівень упевненості у суспільстві» [4].

За даними Головного управління статистики у Харківській області, заробітна плата працівників сільського господарства станом на 01.09.2010 р. становила 1520 грн. Це на 674 грн. або на 31% менше

середньої заробітної плати у промисловості, де він досяг рівня 2194 грн. У порівнянні із середньою заробітною платою по економіці (2076 грн.) у сільському господарстві вона менша на 27%.

Метою дослідження є аналіз теоретичних і практичних аспектів управління заробітною платою як одним із факторів мотивації працівників до продуктивної праці.

Напруженість навколо питання про заробітну плату зростає і робочі місця стають ареною для запеклих суперечок і розбіжностей із цього приводу. Цим проблемам присвячено наукові дослідження М.Ф. Бабієнка, Д. Баланди, В. Вітера, К. Бондарчука, В.С. Дієсперова, Л. Денісової, Л. Качан, М.М. Куласць, Е.М. Лібанової, О. Левицької, М.Й. Маліка, І. Новак, В.П. Рябоконя.

У Конвенції МОП № 117 «Про основні цілі і норми соціальної політики» функція держави визначається таким чином: «приймати всі заходи для забезпечення такого життєвого рівня, включаючи продукти харчування, одяг, житло, медичне обслуговування і соціальне забезпечення, а також освіту, які необхідні для підтримки здоров'я і добробуту» [3].

Державні мінімальні соціальні стандарти виконують роль «соціальних амортизаторів» для недопущення зниження рівня життя населення. В. Вітер вказує на те, що в Україні до 2015 року потрібно вдвічі скоротити частку населення з доходами, нижчими за прожитковий мінімум [1].

В. Гесць і Е. Лібанова вважають, що соціальні стандарти не можна переглядати без реформування системи пільг. Факти зменшення пенсій мають місце у багатьох європейських країнах. У Латвії з липня 2009 р. зменшено пенсії працюючим пенсіонерам на 70%, а непрацюючим – на 10%. Уряд Угорщини заморозив виплату пенсіонерам «13-ої пенсії». В Естонії уряд припинив сплату внесків до другого рівня пенсійної системи на два роки. Польський уряд планує суттєво змінити модель другого рівня пенсійної системи і вдвічі зменшити розмір внеску (з 7 до 3,5%). У Великій Британії буде ліквідовано саме поняття пенсійного віку: люди зможуть працювати стільки, скільки вважають за необхідне і поки зможуть виконувати свої посадові обов'язки [2].

Головними мотивами власників аграрних до підвищення ефективності виробництва виступає їх прагнення до збільшення рівня прибутку з метою розширення виробництва у майбутньому і отримання більш високого рівня доходів з метою забезпечення

власного добробуту. З іншого боку, працівники аграрних підприємств також зацікавлені у підвищенні їх конкурентоспроможності за умови існування системи преміювання. Зростання витрат на оплату праці та преміювання потребує додаткових витрат, які не завжди є виправданими. Результатом є суперечність, для розв'язання якої необхідна розробка такого внутрішньогосподарського економічного механізму, за якого б були зацікавлені і власники підприємств, і працівники.

За січень – вересень 2010 р. з-поміж видів економічної діяльності найвищою була нарахована середньомісячна заробітна плата працівників фінансової сфери (4442 грн.), державного управління (2753 грн.), а найнижчою — у рибальстві, рибництві (1250 грн.), сільському господарстві, мисливстві та пов'язаних з ними послуг (1520 грн.), охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги (1587 грн.), лісовому господарстві (1747 грн.), освіті (1915 грн.). Розмах варіації середньої заробітної плати за видами економічної діяльності був суттєвим і досяг 1:3,6. Працівників рибальства, рибництва, сільського господарства, мисливства та пов'язаних з ними послуг, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, лісового господарства зі своїми сім'ями потрапили до категорії малозабезпеченого населення.

Втрата мотивації відбувається на фоні зниження питомої ваги витрат на оплату праці у загальній структурі витрат на виробництво. У 1990 р. у сільськогосподарських підприємствах Харківської області частка витрат на оплату праці в структурі витрат на виробництво продукції рослинництва становила 32%, у 2008 р. – 9%. У 2008 р. найбільшу питому вагу займають витрати на нафтопродукти – 21%, тоді як у 1990 р. ця стаття витрат становила лише 10%. Розмах варіації частки витрат в господарствах Чугуївського району становив 15%: від 18% в ТОВ «Базаліївський колос» до 3% в ВАТ «Чугуївагрохім».

Ми провели групування 450 сільськогосподарських підприємств Харківської області за рівнем середньомісячної заробітної плати в рослинництві з метою дослідження впливу її на показники ефективності виробництва у 2009 р. Всі вони були згруповані у 9 груп. Рівень заробітної плати коливається від 300 грн. до 2250 грн. Найбільшу групу (105 підприємств) склали господарства, в яких середній рівень оплати праці в галузі становив 750 грн. По мірі зростання середнього заробітку у місяць у рослинництві від групи до групи не відмічається чіткої тенденції до зростання окупуності витрат

по окремих видах продукції рослинництва. Проте, найвищим рівнем окупності витрат на виробництво продукції рослинництва (зокрема, зернових культур та соняшнику) відмічений у групі підприємств, середньомісячний рівень оплати праці був 2250 грн. На виробництві більш трудомісткої продукції – цукрових буряків – найвищий рівень окупності витрат (1,09) отримано в групі підприємств з рівнем заробітної плати 1150 грн.

В групі підприємств з найвищим рівнем заробітної плати маємо найнижчий рівень виробничої і повної собівартості зерна. Найвищого рівня урожайності зернових культур у 2009 р. (34 ц/га) досягнуто в групі господарств з середньою заробітною платою 1650 грн. на місяць, найвищого рівня оплатомісткості 1 ц зерна – в групі, де оплата праці становила 1950 грн.

Відсутність чіткої залежності між зростанням заробітної плати і показниками ефективності виробництва продукції рослинництва свідчить про недосконалість існуючої системи оплати праці.

Об'єктивною передумовою зростання заробітної плати є нарощування обсягів виробництва, прискорення реструктуризації підприємств. Регулювання оплати праці знаходиться у тісному взаємозв'язку з політикою ціноутворення та оподаткування. Вважаємо, що є необхідним оптимальне поєднання економічно стимулюючих та соціально гарантуючих заходів у процесі податкового тиску на заробітну плату. Важливо дійти до визначення такого рівня ставок оподаткування доходів громадян із середніми доходами, який би сприяв відновленню купівельної спроможності грошей населення, давав підґрунтя для активного задіяння соціальних факторів мотивації продуктивної праці.

Література.

1. Вітер В. Прожитковий мінімум у системі вимірів рівня життя населення України / В. Вітер // Україна: аспекти праці. – 2010. - №1. – С. 26–36.
2. Качан Л. Державні соціальні стандарти: чи доцільне підвищення в умовах кризи? / Л. Качан // Соціальний захист. – 2009. – №7(155). – С.3-6.
3. Конвенції і Рекомендації Міжнародної організації праці (1919 – 1999). – Т. 1 – 2.
4. Об'єднатися для захисту людей праці // Людина і праця. – 2009. - №12. – С.2-7.